

Strieborná zberateľská minca k 200. výročiu plavby prvého parníka na Dunaji v Bratislave

V roku 1818 priplávala po Dunaji do Bratislavy prvýkrát loď poháňaná parou.
Pri príležitosti 200. výročia tejto udalosti vydala Národná banka Slovenska 22. mája 2018
striebornú zberateľskú mincu v nominálnej hodnote 10 eur.

Minca realizovaná podľa návrhu akad. soch. Zbyňka Fojtů

3. cena
Karol Ličko

Ďalšia 3. cena
akad. soch. Imrich Svítana

Foto: Štefan Fröhlich

Devätnásťte storočie, storočie pary, prinieslo rozvoj paroplavby aj v rakúskej monarchii. Aj dovtedy využívali rieky na lodnú dopravu, no proti prúdu ťahali lode po upravených brehoch pomocou kónských záprahov. Už v roku 1817 sa na Dunaji objavil prvý parník Caroline, ktorý vo Viedni skonštruoval Antal Bernhard (1779 – 1830). Drevený kolesový parník meral 15 metrov, bol široký 3,5 m a mal výšku boku 2,3 m. Parný stroj mal výkon 24 kónských síl a proti prúdu dokázal vliecť 45 ton nákladu. Skúšku parníka na dlhšiu vzdialenosť uskutočnili 2. septembra 1818 plavbou z Viedne do Bratislavy, ktorá trvala tri hodiny. Parník zakotvil v prístavisku oproti Korunovačnému pahorku (dnes Námestie Ľudovíta Štúra). Na druhý deň, podľa novin Pressburger Zeitung, predviedol zvedavcom niekoľko obrátov po prúde a proti prúdu a pokračoval do Pešti. Na historickú prvú plavbu proti prúdu vyplával z Pešti 16. septembra 1818. Keďže parolod nemala svetlá, plavila sa len počas dňa a do Komárna priplávala 26. septembra 1818. Čistý čas plavby bol podľa zachovaného protokolu 71 hodín, počas ktorých parník prekonal vzdialenosť 120 km.

Na výtvarný návrh striebornej zberateľskej mince vyhlásila Národná banka Slovenska v marci 2017 verejnú anonymnú súťaž, do ktorej bolo predložených deväť výtvarných prác. Komisia na posudzovanie výtvarných návrhov pamätných mincí a zberateľských mincí ich hodnotila v máji 2017. Jej odbornými poradcami boli PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc., zástupkyňa Historického ústavu Slovenskej akadémie vied, a Ing. Erich Piš, zástupca Slovenského technického múzea – Múzea dopravy v Bratislave.

Na základe odporúčania odbornej komisie schválila Banková rada NBS na realizáciu výtvarný návrh akad. soch. Zbyňka Fojtů, ktorému bola udelená prvá cena. Komisia hodnotila návrh ako najlepší pre vysokú výtvarnú i obsahovú úroveň averzu i reverzu. Na averze sa autor zameril na detailné zobrazenie technickej schémy fungovania parného stroja. Na reverze je dobre zvolená dobová veduta Bratislavy a v jeho dolnej časti je zobrazený parník Carolina. Návrh komisia hodnotila ako mimoriadne kvalitný aj vzhľadom na veľmi dobré spojenie technického a historického pohľadu na zadanú tému.

Druhá cena nebola v súťaži udelená.

Tretiu cenu získal výtvarník Karol Ličko. Komisia ocenila výtvarnú i obsahovú kvalitu návrhu. Averz návrhu zachytáva širšiu vedutu Bratislavy z petržalského brehu s dobovým figurálnym motívom. Reverz zobrazuje prvý parník Carolina z vtáčej perspektívy.

Ďalšia tretia cena bola udelená akad. soch. Imrichovi Svítanovi. Averz jeho návrhu dominuje veduta Bratislavy s naznačením hladiny Dunaja. Reverzu dominuje verne zobrazený parník. Zaujímavým výtvarným prístupom je minimalistické stvárnenie námetu.

Strieborná zberateľská minca s priemerom 34 mm a hmotnosťou 18 g bola vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica. Na hrane je razbou do hĺbky uvedený nápis „ – VIEDEŇ – BRATISLAVA – BUDAPEŠŤ“. Zo schváleného limitovaného počtu 11 000 kusov mincí bolo vyrazených 2 750 kusov v bežnom vyhotovení a 5 650 kusov vo vyhotovení proof.

Dagmar Flaché

Strieborná zberateľská minca k 150. výročiu narodenia Dušana Samuela Jurkoviča

Pri príležitosti 150. výročia narodenia Dušana Samuela Jurkoviča, jedného z najvýraznejších architektov Slovenska, vydá Národná banka Slovenska 10. júla 2018 striebornú zberateľskú mincu v nominálnej hodnote 10 eur.

Minca realizovaná podľa návrhu Karola Lička

Dušan Samuel Jurkovič (23. 8. 1868 Turá Lúka – 21. 12. 1947 Bratislava) je jednou z najvýznamnejších osobností architektúry Slovenska v 20. storočí. Jeho početné a rozmanité dielo, ktoré sa vyznačuje charakteristickým autorským prejavom, sa stalo súčasťou mnohotvárneho procesu formovania modernej slovenskej architektúry. Koncom 19. storočia navrhol stavby, ktoré patria medzi jeho najznámejšie diela inšpirované folklórom – Pustevny na Radhošti. Už tu sa prejavila jeho znalosť ľudovej architektúry a schopnosť transformovať ju do osobitých diel. V roku 1928 vytvoril jedno z ikonických diel modernej architektúry – mohylu jeho osobného priateľa Milana Rastislava Štefánika na Bradle. Jurkovič mal zodpovednosť za celú prípravu smútočného ceremonálu. Do tohto diela sa naplno premietli jeho idey v oblasti pamätníkovej tvorby. Jurkovičovu všestrannosť dokladujú aj industriálne stavby, ktoré vytvoril v tridsiatych rokoch minulého storočia. Medzi nimi majú výnimočné postavenie stanice lanovej dráhy na Lomnický štít vo Vysokých Tatrách.

Na výtvarný návrh mince vyhlásila Národná banka Slovenska v marci 2017 verejnú anonymnú súťaž. Do súťaže bolo predložených 21 výtvarných prác od 16 autorov. Komisia na posudzovanie výtvarných návrhov pamätných mincí a zberateľských mincí ich hodnotila v júni 2017. Jej odbornými poradkyňami v procese hodnotenia boli doc. PhDr. Danica Bořutová, PhD., z Katedry dejín výtvarného umenia FFUK, a PhDr. Katarína Haberlandová, PhD., zástupkyňa Ústavu stavebníctva a architektúry SAV.

Na základe odporúčania odbornej komisie schválila Banková rada NBS na realizáciu výtvarný

návrh autora Karola Lička, ktorému bola udeľená prvá cena. Jeho averz zobrazuje dve ikonické diela Jurkovičovej medzivojnovovej tvorby – Mohylu M. R. Štefánika na Bradle a vrcholovú stanicu lanovky na Lomnický štít. Reverz komisiu zaujal kvalitným portrétom a vydareným kompozičným riešením. Komisia považovala za veľmi vyvážené reliéfne portrétne stvárnenie v symbióze s písmom, ktoré rešpektuje dobový secesný charakter.

Druhá cena nebola v súťaži udelená.

Dve tretie ceny získal akad. soch. Zbyněk Fojtů. Na prvom z jeho návrhov komisia ocenila nápadité kompozičné riešenie averzu – prezentáciu mohyly na Bradle v podobe spojenia jej zobrazenia z vtáčej perspektívy a zobrazenia jej pôdorysu. Reverzu dominuje umelecky výrazný portrét. Na druhom návrhu akad. soch. Zbyněka Fojtů komisia pozitívne hodnotila skutočnosť, že na averze sú zobrazené všetky tri základné fázy Jurkovičovej tvorby – diela inšpirované folklórom, ktoré reprezentujú Pustevny na Radhošti, monumentálno-pamätníkovú tvorbu, ktorú predstavuje Mohyla M. R. Štefánika na Bradle, a jeho stavby technického rázu, ktoré reprezentuje vrcholová stanica lanovky na Lomnický štít. Reverzu dominuje umelecky výrazný portrét.

Strieborná zberateľská minca s priemerom 34 mm a hmotnosťou 18 g bola vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica. Na hrane je razbou do hĺbky uvedený nápis „OSOBNOSŤ SLOVENSKEJ ARCHITEKTÚRY“. Zo schváleného limitovaného počtu 11 000 kusov mincí bolo vyrazených 2 550 kusov v bežnom vyhotovení a 5 050 kusov vo vyhotovení proof.

Dagmar Flaché

3. cena
akad. soch. Zbyněk Fojtů

Ďalšia 3. cena
akad. soch. Zbyněk Fojtů

Foto: Štefan Fröhlich